

Persvrijheid

Kritische journalistiek vinden we in Nederland heel normaal. Al hoor je steeds vaker dat men Nederlandse journalisten irritant vindt of dat ze onnodig kritische vragen stellen. Maar dát kritische journalisten heel belangrijk zijn, bewijzen landen waar geen kritische journalistiek is.

Wat moet ik weten en kunnen?

- Weten wat de uitgangspunten van de overheid zijn op het gebied van media.
- Weten welke rol media spelen in een democratie.
- Uitleggen of er in een land sprake is van persvrijheid of censuur.

A. Vrijheid van meningsuiting

Voor veel Nederlanders is vrijheid van meningsuiting een belangrijke waarde. We hebben het zelfs vastgelegd in de Grondwet.

Artikel 7. Vrijheid van meningsuiting; censuurverbod

1. Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.
2. De wet stelt regels omtrent radio en televisie. Er is geen voorafgaand toezicht op de inhoud van een radio- of televisieuitzending.
3. Voor het openbaren van gedachten of gevoelens door andere dan in de voorgaande leden genoemde middelen heeft niemand voorafgaand verlof nodig wegens de inhoud daarvan, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. De wet kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar regelen ter bescherming van de goede zeden.
4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame.

Bron: De Nederlandse Grondwet

In de Grondwet staat dus vastgelegd dat media vooraf geen toestemming hoeven te hebben om zelf iets uit te zenden of te publiceren. Ook voor je mening te uiten (openbaren van gedachten of gevoelens) hoeft niemand je eerst toestemming te geven.

Opdracht 1

In artikel 7 van de grondwet wordt één uitzondering gemaakt: “De wet kan het geven van vertoningen toegankelijk voor personen jonger dan zestien jaar regelen ter bescherming van de goede zeden.”

Wat zou hiermee worden bedoeld?

De overheid heeft twee uitgangspunten wat betreft media.

1. Mediapluriformiteit: Er moet veel en verschillend aanbod van media zijn.
2. Persvrijheid: De overheid bemoeit zich niet met de inhoud van media.

In Nederland is er niet alleen persvrijheid, de overheid stimuleert ook de mediapluriformiteit door (lokale) media subsidies te geven voor het maken van nieuws.

Alleen tijdens de Tweede Wereldoorlog was er in Nederland sprake van censuur (het vooraf controleren of verbieden van informatie). De nazi's wilden door de media te controleren, proberen te voorkomen dat er slecht werd gesproken over Hitler of dat er nieuws over de bevrijding werd verspreid.

Opdracht 2

- A) Zoek zoveel mogelijk verschillende nieuwsmedia op. Noem de namen.
- B) Is er in Nederland sprake van voldoende mediapluriformiteit volgens jou?

B. Waakhonden van de democratie

Journalisten worden ook wel de “waakhonden van de democratie” genoemd. Een waakhond gaat blaffen bij onraad. Journalisten gaan erover schrijven, als ze zien dat er iets niet klopt.

Er zijn drie redenen waarom de media heel belangrijk zijn om een democratie goed te laten functioneren. We nemen ze met je door:

1. Media stellen misstanden aan de kaak
2. Burgers moeten beschikken over goede informatie
3. Media hebben invloed op de politieke agenda

1. Journalisten stellen misstanden aan de kaak

Als een minister regelmatig fouten maakt, is hij misschien wel ongeschikt voor zijn functie. Maar als mensen rondom de minister daar niets van willen of durven zeggen, kan hij doorgaan met het maken van fouten.

Stel je voor dat een bedrijf zich niet houdt aan de veiligheidsregels voor werknemers. Het is er onhygiënisch, of er zijn gevaarlijke stoffen waar werknemers ziek van kunnen worden. Sommige werknemers klagen erover bij hun leidinggevende, maar zij worden direct ontslagen en er verandert niets aan de onveiligheid. In dit soort zaken zoeken mensen vaak contact met journalisten. Zij zoeken de zaak dan goed uit en berichten erover. Door de publiciteit wordt de minister uit het eerste voorbeeld of het bedrijf uit het tweede voorbeeld gedwongen om iets te veranderen.

Kortom: Journalisten hebben de taak om politici, organisaties en bedrijven kritisch te volgen en misstanden via de media bekend te maken.

Opdracht 3

A) Zoek de betekenis van het woord klokkenluider op. We zoeken hier niet naar iemand die de kerkklokken luidt.

B) Wat heeft een klokkenluider met dit onderwerp te maken?

2. Burgers moeten beschikken over goede informatie

De informatie van de overheid en de overheidsorganisatie moeten betrouwbaar zijn. Soms wil de overheid informatie ook iets te optimistisch brengen, of brengt ze belangrijk nieuws niet naar buiten.

Het is dan de taak van journalisten om de overheid te controleren en het nieuws zo objectief mogelijk naar buiten te brengen. Zo kunnen mensen zich bijvoorbeeld een eigen mening vormen bij nieuwe verkiezingen, of actie ondernemen als ze ergens recht op hebben.

Einde nabij voor vijftien lokale kranten in Noord-Holland

Uitgever BDU heeft het faillissement aangevraagd voor vijftien lokale huis-aan-huiskranten in de provincie Noord-Holland. Het Barneveldse bedrijf geeft in die provincie weekbladen uit als het Alkmaars Weekblad, Nieuwsblad Castricum en Nieuwsblad De Zaankanter uit. Die verschijnen per direct niet meer.

De lokale journalistiek zit al jaren in zwaar weer. Twee jaar geleden schrapte uitgever De Persgroep zestig banen bij zijn lokale gratis weekbladen, vanwege een terugloop aan advertentie-inkomsten.

Bron: NOS, 2019

Opdracht 4

Lees het nieuwsbericht hierboven.

- A) Heeft het faillissement van lokale kranten invloed op de goede nieuwsvoorziening voor deze inwoners?
- B) Met welke uitgangspunt van de overheid heeft dit nieuwsartikel te maken?

3. Media oefenen invloed uit op de politieke agenda

De media bepalen mede waar de politiek over praat. Soms gebeurt er iets waar veel mensen over praten en een sterke mening over hebben. De politiek komt dan vaak met een reactie of oplossing. Ook als dat onderwerp eigenlijk niet op de politieke agenda stond.

Opdracht 5

Zoek naar een recent voorbeeld van nieuws dat door de media op de politieke agenda is geplaatst.

C. Persvrijheid in Noord-Korea

Dat niet overal in de wereld sprake is van persvrijheid blijkt wel uit de onderstaande video. Noord-Korea is een dictatuur, waar er absoluut geen persvrijheid is. Sterker nog, Nederlandse journalisten worden zelfs ook goed in de gaten gehouden.

Opdracht 6

A) Bekijk de bovenstaande video. Het is voor de journalist van Nieuwsuur moeilijk om haar werk te doen. Geef daarvan drie voorbeelden uit de video.

B) Waarom mogen de journalisten niet zomaar met burgers praten?

Opdracht 7

Wat zijn de gevolgen van een gebrek aan persvrijheid voor de burgers van Noord-Korea?